

DORCZYK STANISŁAW (1907-1940)

Urodził się 14 września 1907 roku w Żytowiecku, w rodzinie miejscowego policjanta, Kazimierza i Rozalii, córki rolnika, Jana Górskiego. Od 1 września 1921 roku do 18 czerwca 1926 roku uczęszczał do seminarium nauczycielskiego w Rawiczu. Tutaj uzyskał świadectwo dojrzałości, uprawniające do pełnienia obowiązku nauczyciela tymczasowego w szkołach powszechnych. Kurator Okręgu Szkolnego Poznańskiego mianował go od 1 sierpnia 1926 roku drugim nauczycielem w szkole w Grąbkowie w powiecie rawickim, a od 1 października przeniósł go do szkoły w Sarnowie. Od 1 grudnia 1926 roku był nauczycielem w szkole w Węglewie w powiecie poznańskim. Po zakończeniu służby wojskowej nie wrócił już do pracy w tej szkole, gdyż Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego mianowało go z dniem 1 października 1929 roku nauczycielem tymczasowym w Ceradziu Kościelnym w powiecie poznańskim, a od 1 sierpnia 1935 roku nauczycielem w Tarnowie Podgórnym koło Poznania. Tutaj uczył do końca sierpnia 1939 roku. 18 sierpnia 1936 roku zawarł związek małżeński z Zofią Wullertówną, córką poznańskiego kupca, Macieja Wullerta, także nauczycielką w Tarnowie Podgórnym, w 1938 roku urodził im się syn, Kazimierz.

18 lipca 1928 roku powołany został do służby wojskowej na kurs w batalionie podchorążych Rezerwy Piechoty nr 7 w Śremie. Po zaprzysiężeniu, które nastąpiło 18 listopada 1928 roku, awansował 1 czerwca 1929 roku na stopień kaprała, a 15 czerwca na plutonowego. Niebawem został mianowany podchorążym rezerwy piechoty i przeniesiony w celu odbycia praktyki do 30 pp. w Warszawie. 20 września 1929 roku został przeniesiony do rezerwy. Sześciotygodniowe ćwiczenia odbył w 1931 roku w macierzystym pułku i po nich został mianowany podporucznikiem rezerwy w korpusie osobowym oficerów piechoty ze starszeństwem od 1 stycznia 1932 roku. Równocześnie został przeniesiony do 56. pułku piechoty w Krotoszynie, w którym latem 1933 roku odbył ćwiczenia jako dowódca plutonu. Następne ćwiczenia w macierzystym pułku odbył od 27 grudnia 1935 roku do 14 stycznia 1936 roku i od 20 lipca do 14 sierpnia 1937 roku. Zmobilizowany 31 sierpnia 1939 roku trafił do ośrodka zapasowego 14. Dywizji Piechoty i wcielony do kompanii oficerskiej w batalionie 57. pułku piechoty dowodzonej przez kpt. rez. dr. Bolesława Rutyńskiego; batalionem dowodził mjr Adam Solarski. Ośrodek opuścił rejon koncentracji 4 września i pomaszerował w kierunku na Brześć n. Bugiem, gdyż miał wejść w skład Grupy Operacyjnej „Polesie”. Ostatecznie do tego jednak nie doszło. 1 batalion maszerował przez Grodzisk. 10 września przeszedł przez bombardowaną Warszawę i przez Sulejówkę. Tam skierował się do Mińska Mazowieckiego. W pobliskim lesie zatrzymano się na dłuższy postój i odpoczynek, ale tutaj ośrodek został zaatakowany z powietrza i w trakcie półtoragodzinnego bombardowania poniósł duże straty. Częściowo rozproszył się. 15 września 1939 roku w dużej części zdekompletowane bataliony osiągnęły rejon Chełma Lubelskiego, gdzie była

stacja zborna dla jednostek i oddziałów wycofujących się na wschód, zaś inne dotarły do Włodawy, przeszły przez Bug i 17 września doszły do Kowla.

Gdy sowieckie armie i korpusy frontów białoruskiego i ukraińskiego przekroczyły granice Polski, część żołnierzy z Kowla pomaszerowała z powrotem na Lubelszczyznę, ale inne oddziały skierowały się do Włodzimierza lub do Łucka, aby stąd przebijać się do Rumunii. Ppor. Dorczyk dostał się do niewoli 18 września, prawdopodobnie w okolicach Łucka. Początkowo, w ciągu kilku dni, przebywał w obozie rozdzielczym w Szepietówce, skąd oficerów przewieziono do obozu przejściowego w Tiotkinie. O jego pobycie w tym obozie świadczy spis oficerów, opracowany przez kierownictwo polskiej komisji strat w oflagu VIIA w Murnau, na podstawie informacji uzyskanych od podchorążych, którzy zostali przekazani przez Rosjan Niemcom w ramach wymiany jeńców. 1 listopada wywieziono tych oficerów przez Briańsk i Moskwę do Kozielska, dokąd dotarli 3 listopada. Z obozu nadeszły do żony, do Tarnowa Podgórnego, dwie pocztówki, pierwsza z nich z datą 23 grudnia 1939 roku. Żona pisała do męża wielokrotnie. Stanisław Dorczyk został wywieziony z Kozielska 20 kwietnia 1940 roku na podstawie listy NKWD nr 036/2 poz. 29, datowanej na 16 kwietnia. Z notatek znalezionych w Katyniu przy zwłokach oficera wywiezionego tym samym transportem wynika, że po rewizji więźniów odwieziono samochodami ciężarowymi do stacji kolejowej w Kozielsku i załadowano do wagonów więziennych. Wyjazd nastąpił popołudniu, o godz. 16.00. W Smoleńsku byli rano następnego dnia. Stanisław Dorczyk został zastrzelony w lesie katyńskim 21 kwietnia przed południem. Komisja Techniczna PCK zidentyfikowała w 1943 roku jego zwłoki na postawie zachowanej książeczki służby nr 1781, wydanej przez PKU Poznań-Miasto, oznaczyła je numerem /AM/ 4067 i pochowała w bratniej mogile, prawdopodobnie szóstej, na nowo zbudowanym cmentarzu.

Przy zwłokach znaleziono też kartkę pocztową, pisaną w języku niemieckim przez żonę, datowaną 11 lutego 1940 roku, podpisaną: „Zośka, Kazik, Stefa” oraz fotografię żony wraz z synkiem Kazikiem na saneczkach oraz kartkę papieru, zarysowaną kreskami ołówkiem przez synka. Zatem do Kozielska musiał jeszcze dotrzeć list z domu, w którym była fotografia i rysunek synka; tego listu nie znaleziono. W maju 1944 roku pracownicy oddziału chemicznego Instytutu Medycyny Sądowej w Krakowie odczytali we wspomnianej książeczce stanu służby dwie ważne informacje: „Zgłosił się dnia 31 sierpnia 1939 roku na podstawie mobilizacji” oraz „Poświadczam, że ppor. Dorczyk pozostał aż do dnia wzięcia do niewoli 18 września 1939 roku pod moimi rozkazami. Rutyński kpt.”. Zofia Dorczykowa poszukiwała męża jeszcze przed otrzymaniem od niego pocztówki z Kozielska. Zachowały się odpowiedzi na jej pisma nadesłane przez: Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża w Genewie z 22 grudnia 1939 roku i 18 września 1940 roku, Niemiecki Czerwony Krzyż w Berlinie z 27 stycznia 1940 roku, Biuro Informacyjne PCK w Warszawie z 2 września 1940 roku oraz Oddział Konsularny Ambasady ZSRR w Berlinie z 7 września 1940 roku. Odznaczony brązowym medalem Za Długoletnią Służbę.

CAW Ap. 2138; Archiwum Instytutu Katyńskiego w Krakowie: spuścizna katyńska nr 4067. – Amtliches Material, Berlin 1943, s. 271; A. Moszyński, *Lista katyńska*, Londyn 1982, s. 46; C. Madajczyk, *Dramat katyński*, Warszawa 1989, s. [108]; P. Bauer, J. Zielonka, *Żołnierska droga przez mękę*, Kościan 1990, s. 47; J. Zielonka, *Gostyński cień katyńskiego krzyża*, „Gazeta Gostyńska” 1990, nr 2, s. 6; J. Tucholski, *Mord w Katyniu*, Warszawa 1991, s. 95; F. Glura: *Z dziejów szkolnictwa i oświaty w Gostyńskim*, Gostyń 1993, s. 71; W. Śmigielski, *Gostyńska lista katyńska*, „Gazeta Gostyńska” 1994, nr 19, s. 33; K. Dorczyk, *Depozyt katyński: kobieta na tle drzew*, „Arkusze Miesięcznik Kulturalny”, 1995, R. 4; *Rozstrzelani w Katyniu*, Warszawa 1995, s. 52; T. Kryśka-Karski, *Straty korpusu oficerskiego*, Londyn 1996, s. 82; *Księga pochowanych żołnierzy*, Pruszków 1996, s. 98; *Katyni: księga cmentarna*, Warszawa 2000, s. 113; Informacje syna, Kazimierza z Warszawy (1998), W. Śmigielski, *Mieszkańcy Gostynia i okolic w mogiłach katyńskich*, Gostyń 2015, s. 44-45.